

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์นวนิยาย ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ทางด้านรูปแบบองค์ประกอบ และประเภทของนวนิยาย แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการ "วิเคราะห์" ก่อน

The World Book Encyclopedia¹ เขียนไว้ว่า วิเคราะห์เป็นคำศัพท์ที่ใช้มากในวิชาไวยากรณ์ ฟิสิกส์ เคมี และวรรณคดี เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก หมายถึง การคลี่คลาย แยกย่อย หรือแยกออกเป็นส่วน ๆ การวิเคราะห์วรรณกรรม ก็คือ การศึกษาส่วนต่าง ๆ ของวรรณกรรม เป็นต้นว่า ศึกษาเค้าโครงเรื่อง ส่วนวนการแต่ง และกลวิธีการแสดงออกของงานเขียนที่เป็นร้อยแก้ว หรือร้อยกรองนั้น ๆ การศึกษาเช่นนี้ก็เพื่อให้เข้าใจผู้แต่ง วัตถุประสงค์ในการแต่ง เป็นคำที่มาจากวรรณคดีวิจารณ์

ไอร์มเชอร์² (William F. Irscher) กล่าวไว้ในหนังสือ "The Nature of Literature" ว่า การวิเคราะห์เป็นการแยกแยะองค์ประกอบภายใน ซึ่งจะช่วยให้อ่านเข้าใจงานเขียนนั้น ๆ ทุกส่วน เป็นที่ยอมรับว่าวรรณกรรมประกอบด้วยองค์ประกอบหลายส่วน ซึ่งแต่ละส่วนทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลอันปลายอย่างเดียวกัน การวิเคราะห์ก็เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้เกิดแก่ผู้อ่าน ทำให้อ่านมองเห็นว่าองค์ประกอบแต่ละส่วนมารวมกันด้วยกลวิธีอย่างไร จึงทำให้อ่านมีปฏิกิริยาสนองตอบอย่างที่เป็นอยู่นั้น กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์

¹"Analysis", The World Book Encyclopedia, VI (1957), 278.

²William F. Irscher, The Nature of Literature, (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc, 1975) p. 109.

ก็คือ การค้นหาความเข้าใจ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในงานเขียน

ลิตธา พิณีภูวกล กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์กับการวิจารณ์ว่า "การวิจารณ์ในวิชาวรรณคดี หมายถึงการตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีในวรรณกรรม เป็นผลของการแยกแยะวิจัยองค์ประกอบของวรรณกรรมแต่ละชิ้นตามทฤษฎีวรรณกรรม"^๓ ซึ่งหมายความว่า การวิจารณ์วรรณคดีเป็นผลมาจากการวิเคราะห์นั่นเอง ตรงกับที่ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ กล่าวไว้ในหนังสือวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ว่า "การวิจารณ์มีอยู่ ๒ ตอน คือ การอธิบายลักษณะของหนังสือ และการวินิจฉัยค่าของหนังสือ"^๔ และให้ข้อคิดว่าการประมวลทั้ง ๒ วิธีเข้าด้วยกันเป็นการพิจารณาที่สมบูรณ์ การอธิบายลักษณะของหนังสือจะช่วยให้เกิดความเข้าใจทุกแง่ทุกมุม เป็นทางนำไปสู่ความซาบซึ้งและช่วยขจัดอคติที่อาจเกิดขึ้นก่อนการวินิจฉัยคุณค่า การวินิจฉัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก และรสนิยมของแต่ละคน คนที่เข้าใจลักษณะของหนังสือใดดีเท่า ๆ กัน อาจวินิจฉัยค่าของหนังสือต่างกันได้ คนหนึ่งอาจชอบ อีกคนหนึ่งอาจจะไม่ชอบหนังสือเล่มเดียวกันนั้น

ความขัดแย้งกันในการพิจารณาคคุณค่าของวรรณกรรม อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ รัญจวน อินทรกำแหง และ ชลธิรา กลัดค้อย^๕ ได้กล่าวถึงสาเหตุของความแตกต่างทางความคิด ในการประเมินค่าของวรรณกรรมไว้ดังนี้

006372

^๓ลิตธา พิณีภูวกล และคนอื่น ๆ, ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย, นครหลวง: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น (ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕), หน้า ๕๓.

^๔วิทย์ ศิวะศรียานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, ๒๕๑๘), หน้า ๒๑๘.

^๕รัญจวน อินทรกำแหง, และชลธิรา กลัดค้อย, "การประเมินค่าวรรณกรรมปัจจุบัน", วรรณกรรมไทยปัจจุบัน, หน้า ๘๘ - ๙๓.

๑. ความแตกต่างกันในด้านลักษณะทางจิตวิทยา คือ ความซับซ้อนทางจิตใจของแต่ละบุคคลอันเป็นสภาพที่มาจากทางชีววิทยา หรือมาจากสภาพแวดล้อม ทำให้คนมี "รสนิยม" ในวรรณกรรมแตกต่างกัน

๒. ความแตกต่างกันทางประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และชีวิตส่วนตัว ทำให้คนมีทัศนะต่อโลก และชีวิตแตกต่างกัน มีความประทับใจในสิ่งที่ได้อ่านต่างไปตามประสบการณ์

๓. ความแตกต่างในด้านความรู้และระดับการศึกษา และความสนใจในด้านวิชาการที่ต่างกัน จะประเมินคุณค่าของวรรณกรรมแตกต่างกันไปด้วย

๔. ความแตกต่างในด้านความเชื่อ ทัศนคติ และอคติ เช่น ความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ความขัดแย้งของคนที่มีหน้าที่ต่างกันมีความรับผิดชอบต่างกัน อาจประเมินคุณค่าวรรณกรรมแตกต่างกัน

รูปแบบของนวนิยาย ✓

การพิจารณาศิลปกรรมทุกประเภทต้องอาศัยรูปแบบเป็นหลักในการพิจารณา นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่ปรากฏมีรูปแบบเด่นชัดในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

The World Book Encyclopedia⁶ กล่าวถึงรูปแบบของนวนิยายไว้ว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วเรื่องยาว แต่งขึ้นด้วยจินตนาการกว้างขวาง จุดมุ่งหมายสำคัญก็เพื่อความบันเทิง แต่ความมุ่งหมายที่แฝงอยู่เบื้องหลังก็เพื่อช่วยให้อ่านเข้าใจชีวิตได้ดีขึ้น นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่มีขอบเขตการเขียนกว้างที่สุดในบรรคางานเขียนทั้งหมด บางทีขนาดสั้นเท่ากับเรื่องสั้น เช่น เรื่อง Ethan Form ของ Edith Wharton ใช้เวลาอ่านไม่ถึง ๒ ชั่วโมงจบ บางเรื่องอาจจะยาวใช้เวลาอ่านถึง ๒๐ ชั่วโมง เช่น เรื่อง Moby Dick ของ Herman Melville นวนิยายส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของมนุษย์ ใช้คนเป็นตัวละคร

⁶"Novel", The World Book Encyclopedia, XII (1957), 5788.

แต่บางเรื่องก็ใช้สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตในจินตนาการ เช่น เรื่อง Storm ของ George Stewart ใช้ลมเป็นตัวละครของเรื่อง ถ้าใช้มนุษย์ก็อาจเขียนได้ตั้งแต่เรื่องของจักรพรรดิลงมาถึงมหากเล็ก หรือตั้งแต่ต้นกบฏจนถึงจอมโจร ในนวนิยายเรื่องเดียวกันอาจมีตัวละครที่เป็นคนจริง (Real people) ประปนกับตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น (Imaginary people) ก็ได้

เปลื้อง ณ นคร กล่าวว่

นวนิยาย คือ เรื่องราวที่มีเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน เรื่องเช่นนี้เป็นเรื่องสมมติแต่งขึ้น แต่อาจมีมูลความจริงแฝงอยู่ก็ได้ ความมุ่งหมายของนวนิยายก็เพื่อความบันเทิง แต่บางทีนักเขียนก็ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเย้ยหยันเสียดแทง (Satire) แนะนำสั่งสอน หรือแสดงแนวคิดทางการเมืองและหลักธรรมต่าง ๆ หลักการเขียนนวนิยายคล้ายกับเรื่องสั้น แต่เรื่องสั้นนั้นเค้าเรื่องค่อนข้างชัด มีเหตุการณ์สำคัญอย่างเดียวโดยเฉพาะ และมีความยาว ๑๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ คำ ส่วนนวนิยายมีเหตุการณ์หลายอย่างเกี่ยวพันกัน ตัวละครไม่กำหนดจะมีกี่ตัวก็ได้ ความยาวนั้นตั้งแต่ ๔๐,๐๐๐ คำ ขึ้นไป^๓

✓ ระบุประนี นาคทรพรพ^๔ กล่าวไว้ว่า นวนิยายมีโครงเรื่อง ฉาก และตัวละครที่แสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่อง ลักษณะนิสัยของตัวละครแสดงออกมาทางคำพูด กริยาท่าทาง และการกระทำต่าง ๆ มีการลำดับเหตุการณ์ในเรื่องให้เกี่ยวโยงกันอย่างมีสัมพันธ์ภาพ เมื่อเปิดเรื่องแล้วก็ดำเนินเรื่องให้ทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจุดสุดยอด แล้วให้เรื่องคลี่คลายไปจนถึงจุดจบ ทั้งนี้ผู้แต่งต้องใช้ความชัดเจนในชีวิต ใช้จินตนาการของตนสร้างเรื่องขึ้นอย่างมีศิลปะ กอ

^๓ เปลื้อง ณ นคร, คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์, (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๑.

^๔ ระบุประนี นาค: ทรพรพ, การประพันธ์ ท.๐๐๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔๓.

ให้เกิดความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม บางเรื่องยัง
ทิ้งท้ายด้วยข้อคิดสำคัญให้ผู้อ่านนำไปคิดต่ออีกด้วย

✓ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ์^๕ กล่าวว่า นวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรม
ที่สืบเนื่องมาจากนิยาย แต่มีกลวิธีใหม่ที่แตกต่างไปจากนิยายที่เล่ากันมา รูปแบบ
ของนวนิยายจะเป็นร้อยแก้ว ผู้แต่งไม่มีเจตนาจะให้ผู้อ่านเชื่อว่าเป็นเรื่องอิงความ
จริง แต่วิธีเจรจาของตัวละครในเรื่องจะเลียนแบบชีวิตจริงมากที่สุด ส่วนวนที่
นักประพันธ์ใช้ในการบรรยายหรือการพรรณนาจะแตกต่างไปจากส่วนเจรจาของ
ตัวละครในเรื่อง วิธีเจรจาหรือสนทนาของตัวละครในเรื่องนิยมให้เป็นไปตาม
ฐานะ ตามวัย และพยายามวาดภาพให้เห็นกิริยาอาการของตัวละครให้ชัด

✓ องค์ประกอบของนวนิยาย

ในการศึกษานวนิยาย นอกจากจะต้องรู้จักรูปแบบของนวนิยายแล้ว ควร
รู้จักองค์ประกอบของนวนิยายด้วย เพราะการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับส่วน
ประกอบที่สำคัญของนวนิยาย จะช่วยให้เข้าใจเรื่องง่ายยิ่งขึ้น

✓ ฮามาเลียน และ คาร์ล^๖ (Leo Hamalian and Frederick
R. Karl) กล่าวไว้ในหนังสือ The Shape of Fiction ว่า องค์ประกอบ
ของนวนิยายหรือเรื่องสั้นที่ควรศึกษาและพิจารณามีดังต่อไปนี้

๑. ฉาก (Setting)

---

^๕ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ์, วิเคราะห์สุวรรณ์คดี, (กรุงเทพ
มหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๑๑๓.

^๖Leo Hamalian and Frederick R. Karl, The Shape of
Fiction, (New York: Mc Graw - Hill Book Company, 1967), p. 1.

๒. อารมณ์และบรรยากาศ (Mood and Atmosphere)
๓. โครงเรื่อง (Plot)
๔. ตัวละคร (Character)
๕. แนวคิดของเรื่อง (Theme)
๖. สไตล์การแต่งและข้อคิดเห็น (Style and Point of View)

ฉาก (Setting)

ฮามาลิอัน และ คาร์ล^{๑๑} (Leo Hamalian and Frederick R. Karl) กล่าวว่า ฉากคือสถานที่และเวลาที่เกิดเรื่องราวขึ้น ฉากมักเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับอารมณ์และบรรยากาศของเรื่อง (Mood and Atmosphere) และมีผลสืบเนื่องถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แนวคิดของเรื่อง (Theme) ตัวละคร (Character) และโครงเรื่อง (Plot) นอกจากจะเน้นเรื่องเวลาและสถานที่แล้ว ฉากอาจรวมความถึงทัศนคติความคิดเห็นของคน การดำเนินชีวิต สุขภาพอนามัยของคนในสังคมในเวลาที่เกิดขึ้น หรืออาจกล่าวอย่างกว้าง ๆ ว่า ฉากก็คือภูมิหลังทั้งหมด ตลอดจนรายละเอียดอื่น ๆ ที่ประกอบกันเข้ามาเป็นแนวคิด และโครงเรื่องของนวนิยายเรื่องนั้น ๆ

อารมณ์และบรรยากาศ (Mood and Atmosphere)

"บรรยากาศ หมายถึง ศิลปกรรมหรือวรรณศิลป์ซึ่งบันดาลให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังบังเกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยผู้แต่งจะตองหาทางบรรยายเรื่องให้มีบรรยากาศ หรือกลืนอายุชักนำความรู้สึกของผู้อ่านไปในทางที่ผู้แต่งตองการ"^{๑๒}

^{๑๑} Leo Hamalian and Frederick R. Karl, *op. cit.*, pp. 59 - 60.

^{๑๒} เป็ลลิ่ง ณ นคร, คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์, หน้า ๘๓.

ฮามาเลียน และ คาร์ล^{๑๓} (Leo Hamalian and Frederick R. Karl) กล่าวว่า อารมณ์และบรรยากาศมีส่วนคล้ายคลึงกับองค์ประกอบที่เรียกว่าฉากมาก บางแห่งจัดเข้าไว้ด้วยกัน แต่ความจริงอารมณ์และบรรยากาศเป็นความรู้สึกทางจิตใจ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยผู้เขียนไม่ไ้ระบุเวลาและสถานที่ที่เกิดเรื่องนั้นเลยก็ได้ การสร้างบรรยากาศและอารมณ์จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับตัวเอกของเรื่อง เป็นองค์ประกอบที่ควบคุมพฤติกรรมของตัวละคร การเข้าใจสภาพอารมณ์และบรรยากาศของเรื่อง จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องยิ่งขึ้น

โครงเรื่อง (Plot)

Encyclopedia Britannica¹⁴ เขียนว่า โครงเรื่องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบของเรื่องมากกว่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง

เทือก กุสุมา ณ อยุธยา ไขคำว่า "การดำเนินเรื่อง" ในความหมายของ Plot และกล่าวว่า

การดำเนินเรื่องที่ผู้แต่งต้องคอย ๆ คลี่คลายเรื่องออกไปให้ชุ่มชื่นขึ้นทุกที จนกระทั่งตอนจะจบก็ถึงขีดสูงสุด (Climax) แล้วก็คลี่คลายลงอย่างนาค การแต่งที่ผู้แต่งต้องพยายามให้ไต่ไคลแมกซ์ในที่ที่ถูกตอง คือ ตอนใกล้จะจบ ถ้าไปถึงไคลแมกซ์เสียตอนต้นหรือตอนกลางของเรื่อง เรื่องก็จะดูเฉื่อยชางูจืดชืด อนึ่งการผูกเรื่องนั้น ผู้แต่งที่คิดต้องพยายามดำเนินเรื่องไม่ให้อ่านเคาไคววาวจะไป

¹³ Leo Hamalian and Frederick R. Karl, *op.cit*, pp. 140 - 142.

¹⁴ "The Novel", *Encyclopedia Britanica*, ed. William Benton XVI (1967). 673.

ทางไหน มิฉะนั้นเรื่องก็จะจืดจางเช่นเคย^{๑๕}

ฮามาลิเยน และ คาร์ล^{๑๖} (Leo Hamalian and Frederick R. Karl) กล่าวว่า โครงเรื่องคือ การจับลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง ซึ่งเดิมเชื่อว่าเป็นองค์ประกอบที่เด่นที่สุดในฐานะที่นวนิยายเป็นหนังสือที่ให้ความบันเทิง แต่ปัจจุบันความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงเรื่องเปลี่ยนไป นักวิจารณ์ไม่ค่อยสนใจว่าโครงเรื่องจะซับซ้อนน่าสนใจหรือไม่ เพราะเรื่องสมัยใหม่บางเรื่องก็หาโครงเรื่องยาก ในการศึกษาโครงเรื่องควรพิจารณาว่า เรื่องนั้น ๆ เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุอันใดเป็นพื้นฐานหรือไม่ โครงเรื่องนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจุดประสงค์ของผู้แต่งหรือไม่ หรือผู้แต่งต้องการเน้นย้ำหรือตีแผ่ความคิดเห็นของตน เราสามารถมองทะลุถึงความนึกคิดหรือทัศนคติของผู้แต่งที่แทรกอยู่ในเรื่องหรือไม่ หรือพิจารณาว่าผู้แต่งพยายามประชันรูเรื่องขึ้น เพื่อให้เกิดผลบางอย่างโดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงของมนุษย์ ตลอดจนพิจารณาว่าโครงเรื่องที่ผู้แต่งสร้างขึ้นทำให้เราเข้าถึงบทสรุปที่สำคัญหรือไม่ หรือแยกแยะกระจุกกระจายจนไม่อาจจะเชื่อมโยงความคิดได้

ตัวละคร (Character)

โบเวน^{๑๗} (Elizabeth Bowen) กล่าวว่า ตัวละครเป็นองค์ประกอบ

^{๑๕} เพ็ชร์ กุสุมา ณ อยุรขยา, "เรื่องอ่านเล่นหรือนวนิยายในวรรณคดีไทย", จันทร์เกษม, ๔๕ (พฤศจิกายน - ธันวาคม, ๒๕๑๑), ๔๕

^{๑๖} Leo Hamalian and Frederick R. Karl, op.cit, pp. 167 - 168.

^{๑๗} Elizabeth Bowen, "Notes an Writing a Novel", in The Modern Literary Criticism, ed. by Irving Howe, (Boston: Beaconpress Beacon Hill, 1958) pp. 52 - 54.

ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง การสร้างตัวละครจะต้องทำให้ผู้อ่านมองเห็น ใหญ่เล็กเคลื่อนไหว ไหว ไม่ใช่ว่าภาพหรือหุ่นและลักษณะตัวละครควรมีลักษณะ Psychological space คือ เปลี่ยนแปลงไปตามอายุและเวลา มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแรงผลักดันและเหตุผล นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการสร้างบทสนทนา (Dialogue) ของตัวละครว่า บทสนทนาที่ดีต้องเลียนแบบชีวิตจริง เป็นเครื่องแสดงให้เห็นความแตกต่างของตัวละคร แสดงให้เห็นระดับชั้นทางสังคมของผู้พูด แสดงเพศ อายุ ระดับสติปัญญา ความคิดเห็น ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และภาษาที่ใช้ไม่ควรจะสละสลวยเคร่งครัดจนผิดธรรมชาติของภาษาพูด

✓ ไอรัมเชอร์¹² (William F. Irmischer) ได้แบ่งชนิดของตัวละครไว้ดังนี้

๑. Independent Character คือ ตัวละครที่มีแบบเฉพาะตัวเป็นชีวิตของใครคนใดคนหนึ่งซึ่งไม่เหมือนคนอื่น เช่น ชีวิตของคนที่มีความหวาดระแวง อย่าง Macbeth ชีวิตของคนที่ประสบปัญหาความชอกช้ำใจจนวิกลจริต อย่าง Ophelia ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะราย เฉพาะตัว ผู้อ่านบางคนอาจคิดว่าลักษณะแบบนี้ไม่น่าเชื่อ ไม่มีในชีวิตจริงเพราะไม่เหมือนที่เราเคยพบเห็นมา การพิจารณาตัวละครแบบนี้ต้องพิจารณาไปตามเหตุการณ์ของเรื่อง ก่อนที่จะตัดสินว่าไม่เหมือนจริงไม่น่าเชื่อควยเหตว่าคนธรรมดาไม่มีลักษณะอย่างนั้น

๒. Stereotype คือ ตัวละครที่มีลักษณะเป็นไปตามธรรมเนียมนิยมในการแต่ง เพื่อจะแสดงลักษณะของคนประเภทหนึ่ง หมูหนึ่ง หรือแสดงระดับชั้นทางสังคมระดับใดระดับหนึ่ง เช่น ลักษณะขุนนางอังกฤษ ผู้ดีเก่า แม่บ้านชาวยิว เป็นต้น โดยจะเน้นบุคลิกภาพบางอย่าง เช่น ท่าทาง น้ำเสียงในการพูด ความมั่งคั่งในทรัพย์สินสมบัติ ส่วนใหญ่ตัวละครประเภท Stereotype มักถูกจงใจ

¹²William F. Irmischer, op.cit., pp. 18 - 23.

สร้างขึ้นเพื่อตลกขบขัน หรือเยาะเย้ยเสียดสีสังคม แต่บางทีผู้เขียนอาจจะไม่ได้เจตนาขยายลักษณะบางอย่างให้เกินจริงเพื่อการล้อเลียนเสมอไป แต่เพื่อให้เป็นการง่ายที่จะมองเห็นวิถีชีวิตของคนกลุ่มหนึ่ง ประเภทหนึ่ง มากกว่าจะเป็นลักษณะเฉพาะราย

๓. Stock Character มีลักษณะคล้าย Stereotypes มาก แต่ไม่ต้องการกำหนดบุคลิกภาพเฉพาะอาชีพ หรือระดับสังคมเท่านั้น ยังต้องการแสดงลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น ลักษณะชายแก่ที่มีเมียสาว ชายรูปหล่อเจ้าชู้ที่มีภรรยาสามเส้า ลักษณะตัวโกงที่หนวดเครารุงรัง พุดจากระโชกโฮกฮาก กุ๊กกึ่ง ลักษณะคนโง่รวมทั้งตัวละครที่เป็นยักษ์ หรือแม่มดในนิยายปรัมปรา ก็จัดเป็นตัวละครประเภทนี้เป็นลักษณะที่ใช้กันมากจนกลายเป็นความนิยมของนักเขียน

๔. Allegorical และ Symbolical Character เป็นตัวละครที่ปรากฏในนิทานเปรียบเทียบเป็นส่วนใหญ่ ตัวละครบางตัวอาจเป็นสัญลักษณ์แทนบางสิ่งบางอย่างไปแล้วแต่เจตนาของผู้แต่ง หรือบางทีผู้แต่งอาจจะมีเจตนาแต่ปรากฏว่าการกระทำหรือคำพูดของตัวละครชวนให้ผู้อ่านโยงความคึกไปถึงลักษณะบางอย่าง หรือคุณธรรมบางประการมากกว่าที่จะเป็นตัวของตัวเองละคร เช่น ในนวนิยายตะวันตกบางเรื่องไซเคติก เป็นสัญลักษณ์ของความมีชีวิตชีวา ความรู้สึกที่รุนแรง การค้นหาสัญลักษณ์ในตัวละครบางทีก็เป็นสิทธิอิสระที่ผู้อ่านจะกระทำได้ตามเหตุการณ์ในเรื่องสนับสนุนชวนให้ผู้อ่านคิดเห็นไป

๕. Full - Dimension Character เป็นลักษณะของตัวละครที่เป็นแบบเฉพาะตัวมากกว่าจะเป็นตัวแทนของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม ตัวละครประเภทนี้จะอยู่ในวรรณกรรมเรื่องยาว ๆ ที่สามารถจะบรรยายให้เห็นพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่เล็กจนโต โดยค่อย ๆ เสนอให้เห็นให้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา เช่น Oliver Twist เป็นตัวละครที่ Dickens สามารถจะวาดภาพให้ผู้อ่านรู้จักอย่างละเอียดลออจนเสมือนเป็นเพื่อนสนิทของผู้อ่านได้ เพราะสามารถเขาถึงตัวละครได้ทุกด้าน การบรรยายตัวละครแบบนี้ยากเพราะพวกนี้ไม่มีบุคลิกภาพจำกัดอย่างพวกตัวละครสัญลักษณ์ (Symbolic Characters) ต้องค่อย ๆ แสดง

นิสัยใจคอพฤติกรรมของตัวละครออกมาทีละน้อยและให้เป็นลักษณะเฉพาะของตัวละคร
เอง

๖. Permanence and Universality Character คือ ตัวละครที่มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยคงที่ มีบทบาทและพฤติกรรมในเรื่องยั่งยืน ไม่เปลี่ยนแปลง แม้ผู้อ่านจะเปลี่ยนไปหลายชั่วอายุคนแล้ว ตัวละครแบบ Permanence and Universality Characters ก็ยังมีชีวิตอยู่ มีบทบาทและนิสัยคงเดิม ส่วนเหตุการณ์ต่าง ๆ และฉากของเรื่องจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น พล นิกร กิมหงวน ของ ป.อินทรปาลิต หรือ Micky Mouse ของ Walze Disney เป็นต้น

✓ ฮามาลีอัน และ คาร์ล^{๑๙} (Leo Hamalian and Frederick R. Karl) กล่าวว่า การพิจารณาตัวละครควรพิจารณาว่ามีลักษณะเป็นปัจเจกชน (Individual) หรือเป็นแบบของบุคคล (Type) ตัวละครนั้นถูกผลักดันให้เป็นไปโดยสังคมหรือไม่ หรือพฤติกรรมของเขามาจากความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ในใจ ล่องหนยังให้ถึงสิ่งที่ซ่อนเร้นนั้น ควรว่าลักษณะของตัวละครสนองวัตถุประสงค์ของผู้เขียนใดก็เพียงไร ตัวละครนั้นเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์หรือไม่ มีการขัดแย้ง มีการต่อสู้กับความรู้สึกภายในหรือต่อสู้กับแรงผลักดันทางสังคมหรือไม่อย่างไร แรงผลักดันนั้นรุนแรงเพียงพอหรือไม่ ที่ทำให้เหตุการณ์ของเรื่องดำเนินไป ผู้อ่านควรพิจารณาเลยไปถึงว่า ทัศนะของตัวละครในเรื่องช่วยให้เรามองเห็น ทัศนะของผู้แต่งที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร จะช่วยทำให้เรามองเห็นแนวคิดและทัศนคติของผู้แต่งในการเขียนเรื่องนั้น ๆ

แนวคิดของเรื่อง (Theme)

¹⁹ Leo Hamalian and Frederick R. Karl, op.cit, pp. 237 - 238.

ฮามาลิเยน และ คาร์ล^{๒๐} (Leo Hamalian and Frederick R. Karl) เขียนไว้ว่า นวนิยายทุกเรื่องต้องมีแนวคิดหรือวัตถุประสงค์ของเรื่อง ไม่ว่าจะใช้วิธีการเสนอเรื่องอย่างอ้อมค้อมเพียงไรก็ตาม นักเขียนจะเสนอแนวความคิดโดยให้ผ่านทางองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ตัวละคร ฉาก บรรยากาศ โครงเรื่อง และสำนวนการเลือกใช้ถ้อยคำ ผู้อ่านจะต้องประมวลเอาจากองค์ประกอบเหล่านี้ ผู้เขียนบางคนก็มีแนวคิดที่สับสนในการสร้างเรื่อง การเข้าถึงแนวคิดอาจจะต้องอาศัยการสรุปจากนักอ่านที่มีประสบการณ์หลาย ๆ คน ในสมัยหนึ่งผู้แต่งนิยายมักจะระบุแนวคิดของตนให้ผู้อ่านทราบ แต่ก็เป็นการปฏิบัติที่ล้าสมัยแล้ว และแสดงถึงความไม่เชื่อมั่นในตัวเอง ในการพิจารณาแนวคิดอาจจะพิจารณาในปัญหาที่ว่าแนวคิดที่สำคัญของผู้แต่งชัดเจนแจ่มแจ้งหรือไม่ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับสังคม ศีลธรรม การเมือง ใดอย่างหนึ่งหรือรวมหลาย ๆ ประการเข้าด้วยกัน มีวิธีเสนอแนวคิดอย่างไร ใช้สัญลักษณ์ เปรียบเทียบ ยั่วล้อ หรือประชดประชัน แนวคิดนั้นมีคุณค่าสำคัญเพียงใด หรือมีความหมายเฉพาะตัวผู้แต่งเท่านั้น และการสร้างโครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บรรยากาศ การใช้สำนวนบรรยายเป็นผลสนับสนุนแนวคิดใดก็เพียงใด

สไตล์การแต่งและข้อคิดเห็น (Style and Point of View)

เจือ สตะเวทิน^{๒๑} ให้ความหมายของ "สไตล์" ไว้ว่า "ลีลา - ท่าทางเขียน" และได้กล่าวถึงกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงแนะนำให้ใช้คำว่า "ท่วงท่าทางเขียน" ส่วนศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี และ พระยาอนุนามราชชนนี

²⁰ Leo Hamalian and Frederick R. Karl, op.cit, pp. 323 - 325.

^{๒๑} เจือ สตะเวทิน, คำบรรยายวิชาภาษาไทยชั้นสูงของชุมนุมภาษาไทยของคุรุสภา (พระนคร: คุรุสภา, ๒๕๑๐), หน้า ๔๕ - ๑๓๕.

"ท่วงทีที่แสดงออก" ในหนังสือ "วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา" ม.ล.คຸຍ ชุมสาย
๗ อยุรยา^{๒๒} ให้ความหมายไว้ ๒ ประการ คือ

- ก. คุณภาพของการเขียน
- ข. แบบกระสวนแห่งท่าทางที่คนกระทำอย่างหนึ่ง

เจือ สตะเวทิน กล่าวถึงการศึกษา "สไตล์" ของผู้แต่งไว้ในหนังสือ
"คำบรรยายวิชาภาษาไทยชั้นสูงของชุมนุมภาษาไทยของคุรุสภา" ว่าควรศึกษาดังต่อไปนี้

๑. การลำดับความของเรื่อง
๒. ความยากง่ายในการใช้ภาษา
๓. วิญญานแห่งการใช้ถ้อยคำ
๔. ความละเอียดลออในเชิงพรรณนา
๕. อารมณ์ขัน

๖. ภาษาเฉพาะของผู้แต่ง

และท่านผู้นี้ได้แบ่งท่านองเขียนออกเป็น ๓ ระดับ และขั้มติของท่านพิจารณา
ตัวอย่างผู้แต่งท่านองเขียนทั้ง ๓ ระดับ ไว้ดังนี้

๑. ท่านองเขียนง่าย (Style Simple) ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลวงวิจิตรวาทการ สมเด็จพระยาตากำรราชานุภาพ
๒. ท่านองเขียนปานกลาง (Style Tempere) ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว น.ม.ส. พระยาอนุমানราชชน
๓. ท่านองเขียนสูง (Style Noble) ได้แก่ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์

^{๒๒}ม.ล.คຸຍ ชุมสาย ๗ อยุรยา, วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา
(กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๒๕.

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

ฮามาลิอัน และ คาร์ล^{๒๓} (Leo Hamalian and Frederick R. Karl) กล่าวว่า สไตน์เป็นเรื่องอธิบายยากและเข้าใจยากที่สุด แต่นักเขียนทุกคนต้องมีสไตน์อัจฉริยะหรือเลวก์ไค์ ถือเป็นสไตน์ของแต่ละคน เพราะทุกคนย่อมมีนิสัยในการเลือกใช้คำ มีเทคนิคการแต่ง และมีกลวิธีการแสดงออก บางคนนิยมใช้ประโยคยาว บางคนใช้ประโยคเรียงง่าย บางคนทำเรื่องธรรมดาให้ดูน่าสนใจ บางคนใช้อุปมาอุปไมยหรือสร้างภาพพจน์ให้เรื่องที่เขียนไม่แห้งแล้งเกินไป ผู้อ่านควรพิจารณาว่าสไตน์ที่ผู้เขียนใช้เหมาะสมกับแนวคิดที่เขาเสนอหรือไม่ และเหมาะสมกับเนื้อหาหรือไม่ ฟุ่มเฟือยหรือธรรมดาเกินไป หรือคาด ๆ ตื่น ๆ จนไม่น่าสนใจ โครงสร้างของประโยค การใช้คำคุณศัพท์ คำขยาย การสร้างภาพพจน์ อุปมาอุปไมย การเลือกใช้คำประทับใจผู้อ่านเพียงใด บทสนทนาเป็นไปตามธรรมชาติหรือไม่ ผู้เขียนสามารถแยกตัวออกจากตัวละครสำเร็จหรือไม่ หรือปรากฏตัวใหญ่ผู้อ่านสังเกตได้ตลอดเวลาที่อ่าน

ส่วน Point of View เป็นความคิดเห็นที่สอดแทรกอยู่ในตัวละครหรือในเหตุการณ์ของเรื่อง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับสไตน์การแต่ง ความคิดเห็นนี้อาจรวมอยู่ในน้ำเสียงของผู้เล่าด้วย การเล่าเรื่องผู้แต่งเป็นผู้เล่าเองหรือให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าง่าย ๆ งานเขียนทุกชิ้นย่อมแสดงให้เห็นความคิดของผู้แต่ง ผู้อ่านต้องจับใจได้ว่าความคิดเห็นในแนวใด แทรกอยู่ในตอนไหนบ้าง สาเหตุของความคิดเห็นเกิดจากอะไร และแก่นสำคัญของผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายหรือไม่

²³ Leo Hamalian and Frederick R. Karl, op.cit, pp.

ประเภทของนวนิยาย

นอกจากจะต้องมีพื้นฐานความรู้ทางด้านรูปแบบ และองค์ประกอบของนวนิยายแล้ว ผู้วิเคราะห์ควรมีความรู้เกี่ยวกับชนิดของนวนิยายบ้าง เพื่อจะได้ใช้หลักการพิจารณาให้ตรงตามเจตนาของผู้แต่ง แต่การจัดประเภทของนวนิยายนั้นต่างสำนักต่างก็กำหนดแตกต่างกันและ "นวนิยายบางเรื่องก็ยังคงกำกวมกันอยู่ จะว่าสมจริงก็ได้ กึ่ง ๆ เพื่อดึงดูดใจได้กึ่ง ๆ"^{๒๔} การแบ่งประเภทของนวนิยายจึงควรศึกษาพอเป็นแนวทางเท่านั้น

✓ เปลื้อง ณ นคร^{๒๕} แบ่งนวนิยายตามหลักการเขียนออกเป็น ๓ ประเภทตามแนวของ เปอร์ซี มาร์ก กังตอไปนี

๑. นวนิยายผูกเรื่อง (Plot Novel) เน้นที่ความสนุกสนานตื่นเต้นของเนื้อเรื่อง การดำเนินเรื่องต้องมีความเคลื่อนไหว เราใจผู้อ่าน ส่วนมากเป็นเรื่องรัก เรื่องการผจญภัย หรือเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวน

๒. นวนิยายเรียลลิสต์ (Realistic Novel) เป็นเรื่องสะท้อนความจริงของชีวิตอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม เนื้อเรื่องอาจไม่สนุก เพราะผู้เขียนจะพรรณนาฉากและบุคคลโดยไม่แถมเติมอะไรเลย

๓. นวนิยายแนวจิตวิทยา (Psychological Novel) นวนิยายที่มุ่งแสดงให้เห็นอารมณ์ ความรู้สึกทางด้านจิตใจของตัวละคร แสดงความทุกข์ ความหวัง ความใฝ่ฝัน ความแปรปรวนในชีวิตของตัวละคร เนื้อเรื่องอาจจะไม่ค่อยสนุก ไม่มีพฤติกรรมที่น่าตื่นเต้น

^{๒๔} กระแสร์ มาลาภรณ์, วรรณกรรมไทยปัจจุบัน, (พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้า ๖๕.

^{๒๕} เปลื้อง ณ นคร, คำบรรยายวิชาทฤษฎีประพันธ์และหนังสือพิมพ์, หน้า ๑๐๒ - ๑๐๕.

✓ กระแส มาดยาภรณ์^{๒๖} กล่าวถึงการแบ่งนวนิยายตามเนื้อเรื่องมีอยู่
๔ ชนิด

๑. นวนิยายพฤติกรรม (Behavior Novel) เป็นเรื่องการผจญภัย
ประวัติศาสตร์ กีฬา ทหาร

๒. นวนิยายประดิษฐกรรม (Invention Novel) เป็นเรื่องของการ
ประดิษฐ์ สิ่งดีลับมหัศจรรย์ เพื่อฝัน รวมทั้งเรื่องนักสืบหรืออาชญาวิทยา

๓. นวนิยายชีวิตมนุษย์ (Human Life Novel) เป็นเรื่องหลักกรรม
หรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เช่นเรื่อง หลายชีวิต ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
เรื่องปากกิ้งนครแห่งความหลัง ของ สก กูรมะโรหิต

๔. นวนิยายแสดงผล (Consequence Novel) เป็นเรื่องของปัญหา
และการวิเคราะห์ปัญหา เช่น เรื่องระยำ ของ สก กูรมะโรหิต เรื่อง
รอยมลทิน ของ ทมยันตี

นอกจากนี้ กระแส มาดยาภรณ์ ยังได้กล่าวถึงการแบ่งนวนิยายอีกหลาย
แบบ แต่ที่น่าสนใจอีกแบบหนึ่ง คือ การแบ่งนวนิยายออกเป็น

๑. นวนิยายอุดมคติ (Idealistic Novel) เช่น เรื่องเมืองนิมิตร
ของ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์

๒. นวนิยายเพื่อฝัน (Romantic Novel) เช่น เรื่องผู้ชนะสิบทิศ
ของ ยาขอบ

๓. นวนิยายสมจริง (Realistic Novel) เช่น เรื่องดีแผ่นดิน
ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ^{๒๗} กล่าวว่า การพิจารณานวนิยายต้องให้

^{๒๖} กระแส มาดยาภรณ์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๗.

^{๒๗} ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ, วิเคราะห์สุวรรณคดีไทย,
หน้า ๑๑๖ - ๑๑๘.

ตรงกับเจตนาของผู้แต่งที่มุ่งจะสื่อสาร ผู้แต่งต้องการเขียนเรื่องประเภทพาดิน (Romantic) หรือประเภทจำลองชีวิตจริง (Realistic) ผู้อ่านต้องใช้หลักการพิจารณาให้ตรงตามนั้น และท่านผู้นี้ได้กล่าวถึงนวนิยายบางประเภทที่ผู้แต่งต้องใช้ความสามารถและใช้กลวิธีการแต่งให้แตกต่างไปจากนวนิยายทั่วไป ได้แก่

๑. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์
  ๒. นวนิยายที่มุ่งแสดงวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของผู้แต่งและผู้อ่าน
  ๓. นวนิยายที่ใช้อากสุมุติประเทศและวัฒนธรรมสมมุติ
- ทั้ง ๓ ประเภทนี้ผู้แต่งต้องใช้ความสามารถในการบรรยาย ฉาก เหตุการณ์ และสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ในเรื่องอย่างละเอียดลออ เพราะเหตุการณ์ และเรื่องราวไม่ได้อยู่ในแวควงและประสบการณ์ของผู้อ่าน ต้องสามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพชัดเจน และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่อยู่ในเรื่อง
๔. นวนิยายสืบสวน ต้องสามารถสร้างปมลึกลับให้ซับซ้อน ซอนเงื่อน และคลี่คลายปมอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ ผู้แต่งต้องมีความรู้ทางกฎหมาย วิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาอื่น ๆ หลายประการ
  ๕. นวนิยายยั่วล้อ ต้องอาศัยอารมณ์ขัน ความสามารถอยู่ที่การทำให้ผู้อ่านยั่วล้อเกิดอารมณ์ขันด้วยได้ ผู้แต่งต้องใช้ความสามารถทางภาษาและจิตวิทยาผสมกัน
  ๖. นวนิยายเชิงชีวประวัติ ผู้แต่งต้องเป็นคนช่างสังเกต สามารถสังเกตเห็นบางสิ่งบางอย่างได้อย่างลึกซึ้งกว่าคนทั่วไป

ประโยชน์หรือคุณค่าของนวนิยาย

ประโยชน์หรือคุณค่าของนวนิยายมีอยู่หลายด้าน เทือก กุสุมา ณ อยุธยา^{๒๔}

^{๒๔} เทือก กุสุมา ณ อยุธยา, "เรื่องอ่านเล่นหรือนวนิยายในวรรณคดีไทย" จันทร์เกษม ๔๕ (พฤศจิกายน - ธันวาคม, ๒๕๑๑), ๔๗.

ได้สรุปประโยชน์หรือคุณค่าของนวนิยายไว้อย่างย่อ ๆ ดังนี้

๑. ประโยชน์ในฐานะที่เป็นวรรณคดี คือ ผู้อ่านได้รับความสนุกเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์ความสะเทือนใจ และความนึกฝันไปตามท้องเรื่อง

๒. ประโยชน์อันเกิดแก่ผู้เขียนเอง ได้แก่ การระบายอารมณ์ การแสดงความคิด การให้ทัศนะหลักเกณฑ์ชีวิตแก่ผู้อ่าน

๓. ประโยชน์ในฐานะที่เป็นเครื่องบันเทิง ทั้งยังมีการประยุกต์เป็นละคร วิทยุ ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

๔. ประโยชน์ในด้านให้ความรู้ เช่น สภาพความเป็นอยู่ ภูมิฐานบ้านเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ หรือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตในเรื่องที่แต่งก็ได้ เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ จะให้ผู้อ่านทราบรายละเอียดของชีวิตได้ดีกว่าหนังสือประวัติศาสตร์

๕. ประโยชน์ด้านภาษา ผู้อ่านจะได้รับรสไพเราะทางภาษาที่ร้อยกรองไว้อย่างประณีตบรรจงแล้ว

๖. ประโยชน์ทางด้านคติธรรม เป็นเครื่องชำระจิตใจผู้อ่าน ยกยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ถ้าเป็นวรรณคดีที่ดี

๗. ประโยชน์ในทางการเมือง นวนิยายบางเรื่องอาจทำให้การเมืองผันแปรไปได้ โดยผู้แต่งใช้นวนิยายเป็นสื่อคัดค้านความอยุติธรรม และทำให้ผู้อ่านเห็นควายได้

นอกจากนี้ รัชจวน อินทรกำแหง^{๒๔} ได้กล่าวว่า หนังสือที่ดีควรให้คุณค่าแก่ผู้อ่านประการใดประการหนึ่ง หรือหลายประการดังต่อไปนี้

---

^{๒๔} รัชจวน อินทรกำแหง, และคนอื่น ๆ, การอ่านและการพิจารณาหนังสือ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๔), หน้า ๒๔ - ๒๕.

๑. ความบันเทิง ไกล่แก่ ความเพลิดเพลิน ความพอใจ ความสุขใจ
จากเนื้อเรื่องหรือรสไพเราะของถ้อยคำ
๒. ความรู้ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ เกร็ดความรู้ หรือความเคลื่อนไหว
ความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ
๓. คติธรรม ให้แง่คิด ข้อเตือนใจที่เป็นประโยชน์
๔. ปรัชญา มีแนวคิดที่สำคัญของเรื่องแสดงความจริงแท้ของชีวิตและของ
โลก เช่น แสดงให้เห็นว่าความพลัดพราก ความตาย ความเปลี่ยนแปลง อาจ
เกิดขึ้นเป็นธรรมดาของโลกและชีวิต
๕. อุดมคติ คือ ชี้ให้เห็นค่าของความถูกต้องเที่ยงธรรม ความดี ความ
งาม จนผู้อ่านเกิดสำนึกทางชอบธรรมและยึดถือปฏิบัติ
๖. การสะท้อนภาพสังคม คือ บรรยายสภาพทางวัตถุ สภาพสถานการณ์
และวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมใดถูกต้องตามจริง

มารยาทในการพิจารณาคุณค่าวรรณกรรม

ในการพิจารณาคูณภาพของข้อเขียนว่ามีคุณค่า มีส่วนกี่ส่วนบกพร่องอย่างไร
นั้น นอกจากจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีวรรณกรรมแล้ว ผู้วิเคราะห์
ควรมีคุณธรรมและมีมารยาทในการแสดงความคิดเห็นด้วย

ม.ล. ต้อย ชุมสาย ณ อยุธยา^{๓๐} ได้กล่าวถึงมารยาทในการวิจารณ์ไว้ดังนี้

๑. นักประพันธ์กับนักวิจารณ์ไม่ควรเป็นบุคคลคนเดียวกัน
๒. ภาษาที่ใช้ในการวิจารณ์ต้องไม่แสดงความหยิ่งลำพองของนักวิจารณ์
และไม่ควรโจมตีผู้ประพันธ์ในทางที่จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียไม่ว่าในประการใด
๓. ควรวิจารณ์ตามหลักการใดหลักการหนึ่ง และให้เป็นเชิงวัตถุวิสัย
(Objective) ใ้หมากที่สุดที่จะทำได้

^{๓๐}ม.ล. ต้อย ชุมสาย ณ อยุธยา, วรรณกรรมทฤษฎีเชิงจิตวิทยา, หน้า ๑๕๕.

๔. ต้องไม่นำเรื่องส่วนตัวที่มั่งคั่ง และไม่เกี่ยวข้องกับบทประพันธ์ของ
ผู้ประพันธ์มากล่าวถึงเลย

๕. ต้องใช้ภาษาสภาพ เรียบร้อย ในการแสดงความคิดเห็น

๖. ควรใช้ภาษาที่แม่นยำ และอิงหลักวิชาการที่เนื้อเรื่องพาคนไปถึง

๗. ต้องใจเย็นและใจกว้าง

๘. ต้องวิจารณ์ไปในทางสร้างสรรค์ และหลีกเลี่ยงการทำลาย การ
หมิ่นนํ้าใจ การทำให้เกิดความอับยศอดสู และก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีทุกประการ
บทวิจารณ์ที่มีคุณค่า

สิทธา พินิจภาวกล^{๓๑} ได้กล่าวถึงลักษณะของบทวิจารณ์ที่ดี มีคุณค่าสรุปได้
ดังนี้

๑. ข้อคิดเห็นที่เป็นบทวิจารณ์ ควรมีพื้นฐานประกอบไปด้วยความเป็นจริง
ความมีคุณค่า และมีศิลปะ

๒. การวิจารณ์ที่แสดงความคิดเห็นอย่างรุนแรง ไม่ว่าในทางค่านิยม
หรือสนับสนุน เป็นสิ่งที่ไม่ดีใคร่ยกย่อง

๓. บทวิจารณ์ที่ดีต้องแสดงถึงรสนิยม ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของความรอบ
คอบที่กว้างขวาง แม่นยำ และทันสมัยอยู่เสมอ

๔. ต้องมีเหตุผลสนับสนุนข้อคิดเห็น มีใจเพียงแต่บอกได้ว่าดีหรือไม่ดี
เท่านั้น และการชี้ขอบกพร่องควรตามด้วยข้อเสนอแนะวิธีปรับปรุงแก้ไขอย่างแนบ
เนียนและเป็นที่ยอมรับปรารถนาด้วย

ต่อไปนี้เป็นกรรวบรวมนข้อคิดเห็นจากบทความวิจารณ์นวนิยายทั้ง ๓ เรื่อง
ที่มีผู้วิจารณ์ไว้ในวารสารและนิตยสารต่าง ๆ สรุปความคิดเห็นของผู้วิจารณ์แต่ละคนดังนี้

^{๓๑} สิทธา พินิจภาวกล, และคนอื่น ๆ, ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย,
หน้า ๔๘๒ - ๔๘๓.

บทความวิจารณ์ "อุคมการบนเส้นขนาน"

รัฐจวน อินทรกำแหง^{๓๒} เขียนไว้ในนิตยสาร "ลลนา" ว่านวนิยายเรื่องนี้มีวิธีการเขียนแตกต่างไปจากเรื่องอื่น ๆ คือ เขียนเหมือน "คุย" ให้เพื่อนสนิทฟังทำนองเล่าสู่กันอย่างตรงไปตรงมา ถ้าผิวเผินเหมือนไม่มีโครงเรื่อง เพราะผู้เขียนใช้เวลาหนึ่งของแอนน์ เป็นโครงเรื่องไปในตัว การเขียนคล้ายกับการบันทึกเหตุการณ์ การแสดงความแตกต่างระหว่างสังคมไทยกับสังคมตะวันตกเป็นความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงนัก นวนิยายเรื่องนี้มีตัวละครมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้แต่งต้องการแสดงภาพชีวิตของแอนน์ที่ผ่านไปตามปฏิทิน ซึ่งต้องพบทั้งคนคุ้นเคยบ้าง คนแปลกหน้าบ้าง ใครสนิทสนมคุ้นเคยก็อยู่นาน ใครแปลกหน้าก็เพียงผานแล้วก็หลุกหลิกหายไปเหมือนชีวิตจริงของมนุษย์

"แก้วตา"^{๓๓} เขียนไว้ในหนังสือวิทยาสารว่า "อรุณมณีนัย" เขียนเรื่องอุคมการบนเส้นขนานจากประสบการณ์ของตนเอง และพยายามชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างมารยาทสังคมไทยและอเมริกัน โดยสมมุติให้เป็นความคิดเห็นของอเมริกันในเมืองไทย แต่ถาพิจารณาให้ถี่ก็คือ ความคิดเห็นของ "อรุณมณีนัย" เอง แม้จะมีหลายประการที่ได้มาจากความคิดเห็นของฝรั่ง แต่ก็ก็เป็นความคิดเห็นที่เลือกสรรแล้ว ล้วนแต่ในทางที่ดีมีประโยชน์ มีความหวังดีต่อคนไทย ซึ่งอาจเป็นผลใหญ่อานในวัยเยาว์หลงเข้าใจชาวอเมริกัน โดยเฉพาะอาสาสมัครเป็นคนดี หวังดีต่อคนไทยอย่างใจจริง ซึ่งความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไปทุกคน จึงควรระมัดระวังทัศนคติบางประการของนักเรียนที่จะเป็นผู้อ่านนวนิยายเรื่องนี้

^{๓๒}รัฐจวน อินทรกำแหง, "วรรณกรรมวิจารณ์" ลลนา ๓๕ (ปีที่แรก, กุมภาพันธ์, ๒๕๑๕), ๑๐๗ - ๑๑๐.

^{๓๓}"แก้วตา", "วิจารณ์: หนังสืออ่านนอกเวลาภาษาไทย อุคมการบนเส้นขนาน", วิทยาสาร, ๓๕ (๘ ธันวาคม, ๒๕๑๕), ๑๒ - ๑๓.

ชุตินา แก้วศิลป์^{๓๔} เขียนไว้ในอักษรศาสตร์พิจารณาว่า "อรุณมณีนัย" ได้พยายามรวบรวมปัญหาข้อบกพร่องในลักษณะนิสัยของคนไทย ตั้งแต่เล็ก ๆ น้อย ๆ จนถึงเรื่องสำคัญที่เป็นปัญหาระดับชาติ ใช้กลวิธีบรรยายความคิดความรู้สึกของแอนน์เสมือนผู้เขียนรู้ใจแอนน์ทุกอย่าง การพรรณนาเห็นได้ชัดว่าพยายามให้ผู้อ่านมองเห็นความทุกข์ยากและการเสียดสีของอาสาสมัครที่เข้ามาอยู่เมืองไทย แต่การเขียนยังไม่แนบเนียนพอที่จะทำให้เกิดความรู้สึกตามที่ผู้เขียนต้องการได้ ชุตินา แก้วศิลป์ กล่าวว่ "อรุณมณีนัยยังไม่เข้าใจปัญหาว่านิสัยคนไทยนั้นมาจากระบบสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน และการมองปัญหาของ "อรุณมณีนัย" ก็มองอย่างคนที่มีฐานะเหนือกว่ามองคนระดับชาวบ้านธรรมดาอย่างขาดความเข้าใจแท้จริง ทักษะของผู้เขียนในบางเรื่องที่สอดแทรกอยู่เป็นทักษะที่ผิด เช่น การขึ้นชมกับ "ปองพิชัย" หญิงไทยที่ทำตัวแบบชาวตะวันตก และทักษะบางอย่างก็ขัดแย้งกันเอง เช่น การไปเรียนต่อ และไปหางานทำในต่างประเทศ ผู้เขียนทำให้เห็นว่าเป็นเรื่องน่าตำหนิ แต่บางตอนกลับแสดงให้เห็นว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคล และเป็นสิ่งที่ชอบธรรม

วิมลศิริ ร่มสุข^{๓๕} เขียนไว้ในศรีนครินทร์สารว่า นวนิยายเรื่องอุคมการบนเส้นขนาน มีวิธีการเขียน การวางโครงเรื่องทั้งง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน คล้ายเรื่องจดหมายจากเมืองไทยของโบคิน แต่ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีถ่ายทอดเรื่องให้ผู้อ่านทราบในลักษณะที่แตกต่างกัน ลักษณะเด่นของเรื่องอยู่ที่การบรรยาย การสร้างตัวละครเหมือนบุคคลจริง ดูเหมือนผู้ประพันธ์จะพยายามเน้นบุคลิกภาพของอาจารย์ใหญ่เป็นพิเศษ ให้เป็นที่รวมลักษณะที่ไมคิของผู้บริหารทั้งหลาย ส่วนปัญหาที่แอนน์ประสบเป็นปัญหาของบุคคลเพียงกลุ่มเดียว ผู้แต่งไม่ได้ตอบคำถามให้ปัญหาเหล่านั้น

^{๓๔}ชุตินา แก้วศิลป์, "อุคมการบนเส้นขนาน" อักษรศาสตร์พิจารณาฉบับ
นวนิยายและวรรณกรรม, ๕ - ๖ (ตุลาคม - พฤศจิกายน, ๒๕๑๘), ๑๒๘ - ๑๓๑.

^{๓๕}วิมลศิริ ร่มสุข, "วิจารณ์วรรณกรรมอุคมการบนเส้นขนาน"
ศรีนครินทร์สาร ๑ (มิถุนายน - กันยายน, ๒๕๑๘), ๑๑๒ - ๑๑๘.

ทุกปัญหา แต่ลักษณะเช่นนี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้เรื่องคุณสมบัติจริงยิ่งขึ้น เพราะตอนนั้นมาอยู่เมืองไทยเพียงปีเดียว เหตุการณ์ที่พบบ่อยจะอยู่ในวงแคบ ย่อมจะไถ่จักและไขชีวิตร่วมกับบุคคลเพียงกลุ่มน้อยและผิวเผินเกินกว่าที่จะช่วยหาคำตอบให้กับปัญหาต่าง ๆ ไถ่

บทความวิจารณ์ "กองทัพธรรม"

"ภราคร"^{๓๖} เขียนไว้ในหนังสือวิทยาสารว่า หนังสือกองทัพธรรมเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระดีเกินและมีคุณค่าควรแก่การอ่านการเรียนอย่างยิ่ง ผู้เขียนสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาประกอบกัน และเสนอออกมาในรสนวนนัยโยคอย่างดี แต่ธรรมที่นำมาแทรกไว้มากจนบางคนอาจจะรู้สึกว่ายากหนัก น่าเบื่อ แต่ถ้ามองจริงจังแล้วจะพบว่าในนวนิยายเล่มนี้มีจุดเด่น ๆ หลายตอนที่ชวนอ่านและอาจลดบางความรู้สึกที่ว่าน่าเบื่อลงได้ ความดีของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่สามารถนำเอาความในพระบาลีและอรรถกถาต่าง ๆ มาประกอบเป็นระยะ ๆ อย่างสอดคล้องกับการดำเนินเรื่อง และช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของเรื่องให้ดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา มีความสมจริงยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้ทางด้านพุทธภูมิประวัติ ภาพพจน์ทางวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสมัยพุทธกาลได้อย่างดีและน่าเชื่อถือพอสมควร หลักธรรมส่วนใหญ่เป็นทางด้านสอนจริยธรรมโดยให้สะท้อนออกมาทางความประพฤติของตัวละคร ส่วนขอบกพรองก็มีบ้าง ผู้วิจารณ์ได้ชี้ให้เห็นขอบกพรองของหนังสือเล่มนี้ว่า ผู้เขียนมุ่งจะสอดแทรกคติธรรมมากไป จึงทำให้ลักษณะการดำเนินเรื่องหลายตอนครวญรำคึกและสรุปเรื่องเร็วเกินไป หลักธรรมบางตอนอธิบายคลุมเครือจนอาจทำให้เข้าใจไขว่เขวได้ เช่น ในภาค ๑ หน้า ๑๒๗ กล่าวถึงการหากินของเบ็คว่า "ใครไวกินไ้มาก

^{๓๖}"ภราคร", "วิเคราะห์หนังสืออ่านนอกเวลา ม.ศ.๘", วิทยาสาร ๘๐ (๑๕ ธันวาคม, ๒๕๑๘), ๘-๙.

โครชากินไคน้อย" พังผิวเป็นเหมือนสอนการปฏิบัติแบบมีอไครยาวสาวไคสาวเอา
ซึ่งแท้จริงเท่าที่วิเคราะห์แล้ว ผู้แต่งต้องการแสดงหลักการไม่เบียดเบียนกันของ
สัตว์ เพื่ออุปมาเปรียบเทียบกับธรรมชาติอันที่มนุษย์นำมาใช้ แต่ผู้แต่งไม่ได้
อธิบายชัดเจนลงไป อาจทำให้เข้าใจผิดได้ ชอบกพร่องอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับ
การพิมพ์ที่เน้นความสำคัญด้วยตัวคำที่หลายตอน แต่ละตอนยาวหลายหน้าซึ่งไม่
จำเป็นและเป็นการสร้างความยุ่งยากใจแก่ผู้อ่านด้วย

บทความวิจารณ์ "ทุ่งมหาราช"

รัฐจวน อินทรกำแหง^{๓๗} เขียนไว้ว่า เรียมเองเขียนนวนิยายเรื่องนี้
เพื่อแสดงภาพชีวิตของลูกผู้ชายคนหนึ่งที่ตั้งใจจะใช้ชีวิตอย่างลูกผู้ชาย เหตุการณ์
ที่น่ามากล่าวในเรื่องเป็นประสบการณ์ของผู้เขียนเอง ทำให้ทุ่งมหาราชเป็นนวนิยาย
ที่มีการเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งเหมือนหุ่น เป็นเรื่องที่แสดงถึงการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความ
อยู่รอดของมนุษย์ เพื่อพัฒนาตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น เรียมเองได้เน้นให้เห็นว่า
การต่อสู้เพื่ออาชีพของคนไทยไม่ได้มีอุปสรรคอยู่แต่กับธรรมชาติเท่านั้น ยังมีปัญหา
จากเงินทุน และการต่อสู้กับคนไทยที่ขายคนไทยด้วยกันเองอีกด้วย

โครงเรื่องของนวนิยายเล่มนี้ดำเนินไปอย่างกลมกลืน โดยมีรีนเป็นตัว
ละครนำเรื่อง การสร้างฉาก การบรรยาย ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพได้ชัดเจน
ไม่ว่าจะเป็นฉากท่าหน้า ฉากลำนำบึงยามล่องแพ ฉากบานเรือนคลองสวนหมาก
ทั้งยามอุดมสมบูรณ์และยามเกิดภัยพิบัติ ทั้งนี้เพราะทุกอย่างเป็นประสบการณ์ของ
ผู้อ่านทั้งสิ้น ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของเรื่องนี้ คือ การสร้างตัวละครซึ่งเต็ม
ไปด้วยเลือดเนื้อ อารมณ์และชีวิต แม้ตัวละครบางตัวอาจจะเลอเลิศไปบ้างก็
เพื่อไม่ให้เรื่องจืดชืดแห้งแล้งเกินไป ทุ่งมหาราชจึงมีความเข้มข้นตลอดทั้งเรื่อง

^{๓๗}รัฐจวน อินทรกำแหง, "วรรณกรรมวิจารณ์", ลลนา ๖๘ (ปีที่ห้า, ๑๐๗ - ๑๑๐, ๗๑ (ปีที่แรก, ธันวาคม, ๒๕๑๘), ๑๑๐ - ๑๑๓.

ทั้งบทรัก บทต่อสู้ และบทสิ้นหวัง เป็นนวนิยายที่กระตุ้นคนไทยให้สนใจการค้า และการพัฒนาอาชีพ เพื่อความอยู่รอดและเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยเอง ชอบกพรองของนวนิยายเล่มนี้อาจมีบางครั้งที่เรียบเอง ให้อำนาจเป็นเมื่อยรักรวม ชีวิตของทศกรัง พงษ์กรังมากอน นับว่าเป็น "ความบังเอิญ" ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น ได้ และมีลักษณะคล้ายความบังเอิญที่พบอยู่เสมอในนวนิยายธรรมดาทั่ว ๆ ไป

การาวัลย์ เกษทอง^{๓๘} เขียนไว้ว่า เรื่องทุ่งนหาราชนอกจากจะมีคุณค่า ทางวรรณคดีแล้ว ยังมีคุณค่าทางสังคมวิทยา จิตวิทยา และประวัติศาสตร์อีกด้วย คุณค่าในค่านวนิยายเรื่องนี้ เป็นเรื่องชีวิตของคนที่ไม่ใช่คนธรรมดา แต่เป็น พระเอกในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งความสุข ความทุกข์ ความไฝฝัน ความสำเร็จ ความรักและการต่อสู้ คุณค่าทางค่านอื่น ๆ เรียบเองได้พยายามอย่างมากที่จะให้ ผู้อ่านทราบถึงชีวิต การปกครอง สภาพและปัญหาชนบท ความอุดมสมบูรณ์ของ ทรัพยากรธรรมชาติ เรียบเองได้แสดงทัศนะให้เห็นว่า มนุษย์ควรต้องเข้มแข็ง และคำนึงถึงส่วนรวม ต้องต่อสู้เพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม จึงจะเป็นการใช้ ชีวิตอย่างมีค่า เรียบเองได้สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมเลวร้ายของข้าราชการฝ่าย ปกครองบางพวก ให้เห็นปัญหาของชนบท คือ ความยากแค้น การเป็นอยู่ที่เลวร้าย คอภัยธรรมชาติรอบคาน สะท้อนให้เห็นว่าเรามีทรัพยากรป่าไม้มาก แต่ในการ พัฒนาทรัพยากร รัฐบาลใช้วิธีง่ายที่สุด คือ การให้สัมปทานแก่คนต่างชาติ หรือนายทุนที่เอาเปรียบชุกครึค นวนิยายเรื่องนี้ว่ามีสาระและเป็นนวนิยายที่ค่อนข้าง ใหญ่เรื่องหนึ่งของไทย

จดหมายตอบจาก "อรุณมัย"

"อรุณมัย"^{๓๙} ได้ตอบจดหมายของผู้วิจัยสรุปมาได้ว่า วัตถุประสงค์ในการ

^{๓๘}การาวัลย์ เกษทอง, "ทุ่งนหาราช", วิทยาสาร, ๔๐ (๑๕ ธันวาคม, ๒๕๑๘), ๑๔ - ๑๕.

^{๓๙}การายละเอียดเพิ่มเติมจากต้นฉบับในภาคผนวก

เขียนนวนิยายเรื่อง อุกมการบนเส้นขนาน ก็เพื่อต้องการให้คนไทยได้คิดว่าคนชาติ
 อื่นที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยนั้นคิดอะไรเกี่ยวกับเมืองไทยมากน้อยแค่ไหน และแรง
 มั่นคาลใจในการเขียนเรื่องนี้ได้จากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับอาสาสมัคร
 ประกอบกันกับอารมณ์อยากเขียน ส่วนความคิดเห็นของแอนนั้นได้มาจากความคิด
 ของตัวเอง และบางอย่างได้จากชาวต่างชาติ ซึ่ง "อรุณมณีย์" กล่าวว่าไม่อาจ
 จะเขียนลงไปในเรื่องใดทั้งหมด เพราะบางอย่างเขาพูดอย่างถูกต้องเหยียดหยาม
 คนไทย "อรุณมณีย์" ใค้ความเข้าใจว่า ต้องคิดว่าเรื่องนี้เป็นบันทึกการพักอยู่
 ในเมืองไทยของอาสาสมัครไม่ใช่นวนิยาย เพราะฉะนั้นจึงไม่ต้องการรูปแบบ
 เหมือนนวนิยายทั่วไป และตัวละครก็ไม่จำเป็นต้องมีหรือเลวร้ายทีเดียว อาจารย์
 ใหญ่เป็นทั้งคนดี และไม่ตีในบางแง่ ซึ่งผู้เขียนคิดว่าคนจริง ๆ ก็เป็นอย่างนี้